

ФРАЗЕОЛОГІЯ ПЕРЕКЛАДІВ МИКОЛИ ЛУКАША

Валентина Савчин

Львівський національний університет імені Івана Франка

(вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000)

Досліджено фразеологізми у перекладах Миколи Лукаша. Детально розглянуто різноманітні трансформації фразеологічних одиниць, зокрема семантичні, лексико-семантичні та структурні. Окремо проаналізовано лексикографічні студії Лукашевої фразеології.

Ключові слова: фразеологізм, переклад, трансформації фразеологізмів.

Майстерні переклади Миколи Лукаша представляють найширший пласт української лексики в найрізноманітніших дериваційних моделях. До потужного лексичного арсеналу М. Лукаш долучив ще й українську фразеологію – систему, яка фіксує та відображає праглибини українського національного мислення, творить специфічну мовну картину світу, є носієм лінгвокультурної концептуальної інформації.

Більшість фразеологічних засобів, які використав М. Лукаш у перекладах, мають витoki в народних джерелах і несуть сильний емоційно-експресивний заряд. Творчо використовуючи мовні формули, М. Лукаш органічно вводить фразеологізми у мовну тканину твору, інтерпретуючи їх відповідно до теми, контекстуально перетворюючи, надаючи їм нових емоційних відтінків.

Фразеологізми завжди приваблювали М. Лукаша. Він занотовував колоритні народні вислови з різних писемних та усних джерел, мріяв укласти фразеологічний словник, вважав, що “фразеологія – то не тільки вбрання, одяг, але й надійний кістяк кожної національної мови” [20, с. 720]. Заслуга М. Лукаша в тому, що він вводив *фразеологічні одиниці* (ФО), зафіксовані в його картотеці, у мовну тканину перекладу, тим самим даруючи їм ще одне життя й потверджуючи невичерпні запаси нашої мови та культури. Про те, що

М. Лукаш захоплювався українською фразеологією, активно послуговувався її багатством навіть у побутових розмовах, свідчать фрагменти з листа до колишньої однокурсниці Є. У. Нарубиної: “А чому мені осточортіли мої студіозуси, так ось чому: на всю групу тільки дві студентки, які посправжньому можуть і хочуть працювати над мовою, а дванадцятєро інших, – або працювїті, та кебети чортма, або здібні, та страждають баглаями. ... Хотїлося б послати її під три чорти та під четвертий шум... Та ба! (Вигук у стилї Гулака-Артемовського)” [7, с. 124 – 125].

Творчість М. Лукаша вирізняється новаторством у вживанні ФО, яке полягає в широкому використанні фразеологічного багатства української мови, насамперед її розмовного пласту; новаторством, яке засвідчене численними оказіональними трансформаціями, що в комплексі допомагає досягти адекватності оригіналу. Перекладач, зазвичай, не обмежується лише інваріантом ФО, а використовує різні варіантні компоненти. Приміром, у його перекладах знаходимо такі варіанти фразеологізму *ні слова не сказати* зі значенням “нічого не сказати, не промовити” [16, с. 826]: *ї слова не сказати* [1, с. 389], *ї словом не зайняти* [10, с. 219 – 220], *ї словом не обїзватися* [10, с. 139], *не вимовити ні слова* [10, с. 59], *не говорити ні слова* [10, с. 328], *не зронити ні слова* [10, с. 216], *не казати ні слова* [10, с. 34], *не промовити ні слова* [10, с. 557], *не сказати й двох слів* [15, с. 119], *не сказати ні пївслова* [1, с. 356], *не сказати ні слова, ні пївслова* [10, с. 191]. Значення “напружено, уважно прислухатися до чогось” [16, с. 522] реалїзовано у таких фразеологічних варіантах: *наставити вуха* [10, с. 391], *насторожити вуха* [15, с. 31], *насторочити вуха* [5, с. 18], *насторошити вуха* [10, с. 108]. Зображуючи картину нужди, бідності, М. Лукаш добирає такі варіанти: *злїдні насїли* [8, с. 178], *злїдні посїли* [1, с. 284], *злїдні присїли* [1, с. 561], *злїдні прикрутили* [12, с. 35].

Ураховуючи те, що жоден словник не в змозї передбачити всі можливості використання фразеологізмів у контексті й подати всі ті, які постійно породжує людська думка, М. Лукаш творчо підїшов до їхнього вживання. Про це свідчать випадки як використання фразеологізмів, не зафіксованих у сучасних

фразеологічних джерелах (напр.: “... Санчові *ковалики в грудях кували*” [10, с. 377]), так і їхні численні індивідуально-авторські способи мовленнєвої актуалізації, під час яких вони розкривають різні свої приховані можливості.

Здебільшого, оновлюючи будь-який фразеологізм, автор перекладу орієнтується на контекст, його стилістичну тональність. Необхідний ефект досягається через мимовільне зіставлення традиційного (узуального) та оновленого (оказіонального) вживання ФО, адже нетрадиційна реалізація фразеологізму підкреслює його виразність, сприяє адекватному відтворенню певних контекстів першотвору. Лукаш вдається до різноманітних трансформацій фразеологізмів, змінюючи їхній компонентний склад (лексико-семантичні трансформації ФО), структуру (структурно-семантичні трансформації ФО) або нормативне словесне оточення (семантичні трансформації ФО). Такі перетворення фразеологізмів не тільки розширюють можливості української фразеології, а й допомагають адекватно відтворювати емоційно-експресивну картину першотвору.

Дуже тонко відчував М. Лукаш найдрібніші смислові відтінки фразеологізму, що дозволило йому розширяти семантичні можливості виразу чи окремих його компонентів. Це чітко простежується під час семантичних трансформацій ФО, коли перекладач, змінюючи нормативне оточення фразеологізму, демонструє його приховані сполучні можливості, актуалізує периферійні елементи семантичної структури. Вжитий у нетиповому контексті, фразеологізм набуває нових смислових відтінків, характеризує зображуване під іншим кутом зору. Це можливе тому, що “кожній ФО властиве узвичасне сполучення з конкретними словами”, зі зміною якого “компонентний склад фразеологізму ... залишається в межах норми, але відбувається оновлення семантичної структури ФО, викликане особливостями контексту” [19, с. 114 – 115]. Наприклад, перекладач розширює семантичні зв’язки фразеологізмів, які типово вживаються з іменниками на позначення особи, застосовуючи їх для характеристики тварин, предметів чи абстрактних понять: “Отак бідкався Санчо Панса, а осел слухав і словечком не озивався, у такій був, бідний, притузі та недузї” [10, с. 588]; “Отак, пане медику, щоб і далі не старались для мене за

всякі там лигоминки та пундики та всякі витребеньки, щоб шлунок мій *із плигу*, бува, *не збився...*” [10, с. 558]; “Санчо і не подумав спутати Росинанта, бо то був, як він гадав, такий смирняга і плохута, що його і всі кобили кордовських пасовищ не могли б *на гріх підкусити*” [10, с. 82]; “–То, може, з такими людьми буває, що самосійки десь у бур’яні вродились, – одказав Санчо, – а не з такими, як я, що душа на чотири пальці широкохристиянським *салом обросла*” [10, с. 590]. Зміщення окремих компонентів у семантичній структурі фразеологізмів збільшують експресивність висловів, допомагають відтворити дотепний гумор та комізм оригіналу.

Інколи словесне оточення фразеологізму сприяє одночасній реалізації як фразеологічного, так і буквального значення виразу. Це можливо за умови, що внутрішня форма ФО прозора, а в мові (а, отже, й у свідомості читача) зберігся її прототип. Двопланове сприйняття фразеологізму, іншими словами, його подвійна актуалізація, створює контраст лексичного та фразеологічного плану значення, який допомагає відтворити різні стилістичні відтінки оригіналу. Наприклад, у “Дон Кіхоті”, описуючи сцену, де Дон Кіхот одягає шолом, у якому Санчо заховав сир, М. Лукаш вживає фразеологізм *на свою голову* зі значенням “на шкоду собі” [16, с. 186], контекстуально актуалізуючи його буквальне значення: “Потому він нахопив на себе ще й плаща верхового доброго сірого сукна, та попереду мусив вихлюпати п’ять чи шість баняків води ..., одмиваючи собі голову та обличчя, і то ще вода сироваткою мутніла через джуру-ненажеру, що купив клятого того сиру *на благословенну панову голову*” [10, с. 418]. Контекст ситуації дозволяє сприймати вислів як фразеологізм, а реальні обставини, що супроводжують оповідь, – як вільне словосполучення. Шкода, завдана Дон Кіхоту, очевидна, що й актуалізує фразеологічне значення вислову, проте той факт, що сир дійсно побував у нього на голові, буквализує вислів. Зіткнення двох значень можливе тому, що в мові існує вільне словосполучення *покласти (надіти, причепити і т.д.) щось на голову*. Таке обігрування значень дає змогу відтворити комізм ситуації і зберегти стилістичне наповнення оригіналу.

Іншим способом оновлення фразеологізмів є лексико-семантичні трансформації виразів, що полягають у заміні компонентів ФО оказіональними елементами чи розширенні компонентного складу. При цьому зміна першого смислового пласту ФО не викликає значних зрушень у другому, і фразеологізм, зазвичай, зберігає своє значення. Однак, як стверджують В. Д. Ужченко та Л. Г. Авксентьев, оказіональний елемент, стаючи часткою контексту, конкретизує узагальнене значення ФО, експресивно загострює й актуалізує його, унаслідок чого семантика ФО звужується, міцніше прив'язується до сюжету [13, с. 150]. Для М. Лукаша цей вид трансформації фразеологізмів є надзвичайно поширеним прийомом, який допомагає уникнути їхнього стереотипного вживання, посилити чи уточнити їхнє значення, сприяє внесенню у контекст необхідного заряду експресії та збереженню стилістичного забарвлення оригіналу (табл. 1).

Таблиця 1

**Лексико-семантичні трансформації ФО
на рівні першого смислового пласту**

Нормативна ФО	Трансформована ФО у М. Лукаша	Значення ФО
1	2	3
Трансформація ФО за допомогою заміни компонентів		
і духу не залишиться / мокрого місця не залишиться [16, с. 311]	і кісточки цілої не лишиться [10, с. 381] / і вуха цілого не лишиться [10, с. 284]; не лишити цілої волосинки [1, с. 778]	“Хтось буде вщент розбитий, розгромлений”
і сліду не залишилося [16, с. 433]	і попелу не залишилося [10, с. 45]	“Абсолютно нічого не залишилося”

звестися нанівець [16, с. 325]	звестися на хвоста [1, с. 529]	“Утратити значення, силу”
на вербі груші [16, с. 200]	на терні помаранчі [1, с. 494]	“Щось нездійсненне, нереальне”
хто мовчить, той двох навчить [14, с. 81]	хто мовчить, той двох пересанчить [10, с. 532]	“Надмірна балакучість може тільки зашкодити”
дасть Бог день – дасть і пожиток [14, с. 2]	дав Бог рану, дасть і ліки [10, с. 426]	“На всяку дію є протидія”
без шеляга за душею [16, с. 962]	ані сантимата за душею [15, с. 265]	“Зовсім без грошей”
рвати на собі волосся (патли, чуба) [16, с. 732]	рвати на собі бороду [10, с. 345]	“Упадати у великий відчай, розпач, дуже переживати, побиватися”
немає промитої води [16, с. 545]	немає промитої години [1, с. 775]	“Хто-небудь зазнає багато неприємного від когось”
лисом підшитий, псом підбитий [9, I, с. 210]	дурником підшитий ... хитриком та шкодником підбитий [10, с. 602 – 603]	“Дуже хитрий”; у Лукаша – “обмежений, здатний до хитрощів та шкоди”
ударити лихом об землю [16, с. 911]	ударити журбою об	“Забувати біду, горе; не журитися, не втрачати

з пісні слова не викидають [3, II, с. 727]	землю [10, с. 385] із слова букв не викидають [4, с. 78]	надії на краще” “Не оминати увагою ні найменших подробиць”
Трансформація ФО за допомогою додавання нових елементів		
без ножа різати [16, с. 737]	різати без ножа й тарілки [10, с. 273]	“Завдавати кому-небудь неприємностей”
брати в шори [16, с. 49]	взяти в шори та швори [10, с. 579]	“Приборкати, підкорити кого-небудь”; у Лукаша – “зв’язати”
і сліду не лишилося [16, с. 433]	ні сліду, ні прослідку не лишиться [1, с. 349]	“Щось безслідно зникне”

Будь-які okazіональні трансформації ФО, яких є чимало у перекладах М. Лукаша, ніколи не є випадковими, а вмотивовані стилістично та контекстуально. Вони підтверджують думку В. Н. Вакурова, що “основна причина будь-якої трансформації фразеологізмів – конкретизація їхнього значення, намагання прив’язати семантику, емоційне і стильове значення до конкретних, неповторних умов контексту” [2, с. 112]. Перекладач цілеспрямовано трансформує фразеологізми, порушує їхні традиційні асоціативні зв’язки, щоб адекватно передати емоційно-експресивне наповнення оригіналу, зберегти його етнозabarвлення чи відтворити аналогічні перетворення ФО у першотворі.

Часом М. Лукаш бере за основу нормативну ФО й обігрує її в різних контекстах. Незважаючи на заміну компонентів, модель первісної/узуальної ФО та її асоціативні зв’язки зберігаються. Проте, на відміну від наведених вище

трансформацій, де значення усталених і модифікованих фразеологізмів не змінювалося, цей вид перетворень тягне за собою і зміни другого смислового пласту. Простежимо обігрування фразеологізму *пошити/пошитися в дурні* та зміну його значення у перекладах М. Лукаша (табл. 2):

Таблиця 2

**Лексико-семантичні трансформації ФО
на рівні першого та другого смислових пластів**

Нормативна ФО	Оказіональна ФО	Значення ФО
1	2	3
<p>То скажіть же мені тепер, хто дурніший: чи той, хто дурним удався, чи хто самохіть у <i>дурні пошився?</i> [10, с. 405]</p>	<p>... не дай Боже, думаю, ще візьме та в <i>церковники пошиється...</i> [10, с. 394]</p> <p>Були колись у давнину праведні й святі монахи, а у тих, що тепер у <i>монахи шиються</i>, нічого не має чернечого, опріч ряси, та й ряси ті вже не зовсім чернечі [1, с. 412 – 413]</p> <p>... бо одваги не маю, і в <i>лицарі ще не пошився</i> [10, с. 521]</p> <p>Не такий я дурний, щоб у <i>мандровані рицарі шитися...</i></p>	<p>“Давати себе ошукати, обдурити”</p> <p><i>Тут:</i> “Стати архієпископом”</p> <p>“Стати монахом”</p> <p>“Стати рицарем”</p>

	<p>[10, с. 204]</p> <p>Шукай заслуги не в словах, Не <i>шійся</i> в галасливій <i>блазні</i>!</p> <p>[4, с. 26]</p> <p>То ти, виходить, <i>пошив</i> Христа у <i>п'яниці</i>, ніби він такий голінний до вина, як твої братчики, пияки та корчемники? [1, с. 254]</p> <p>Скажи ж мені, хто се тебе <i>пошив</i> у <i>хранцузи</i> [10, с. 583]</p>	<p>Те саме</p> <p>“Робити вигляд, що нічого не розумієш, не знаєш”</p> <p>“Виставити кого- небудь пияком”</p> <p>“Змінити комусь зовнішність із наміром видати за француза”</p>
--	--	---

Один із улюблених прийомів перекладача – трансформація фразеологізму за допомогою заміни його компонентів лексичними та контекстуальними антонімами. При цьому значення цілого виразу змінюється на протилежне. Часто такі заміни продиктовані оригіналом і відображають специфіку мовлення персонажів, як, наприклад, перекручені прислів'я в устах Санчо Панси у “Дон Кіхоті” Сервантеса. Антонімічні трансформації створюють значний стилістичний ефект завдяки тому, що у мовленнєвій свідомості читача присутній одночасно й прототип фразеологізму, що дає змогу відчутти контраст між усталеним та okazіонально вжитим виразом (табл. 3). Порівняймо:

Таблиця 3

Нормативна ФО	Оказіональна ФО у М. Лукаша (антонімічні трансформації)
Що втратиш сьогодні, завтра не	Що сьогодні втратиш, надолужиш

надолужиш; Що тепер страчу, то не нагоню за рік.	завтра [10, с. 48]
Не шукай біди, вона сама тебе найде.	Не шукай біди – щастя само тебе знайде [10, с. 197]
До весілля заживе.	До весілля не заживе [10, с. 519]
Пасти задніх.	Пасти передніх [10, с. 426]

У перекладах М. Лукаша спостерігаємо й інші види оказіонального вживання фразеологізмів, серед яких – трансформації на структурному рівні. При таких перетвореннях компонентний склад ФО часто зазнає змін, однак, на відміну від попередніх видів трансформацій, йдеться не про використання оказіональних елементів для заміни узуальних, а про опущення останніх чи накладання компонентів різних ФО. Як і інші модифікації фразеологізмів, структурно-семантичні трансформації ФО залежать, передусім, від контексту та задуму твору, і спрямовані на збереження необхідного стилістичного забарвлення. Найчастіше М. Лукаш вдається до схрещування фразеологізмів, у яких є спільний компонент: “Знаючи, що не минути йому за се тяжкої кари, чернець сильно засмутився, та не об’явився перед дівчиною своєю досадою, а почав *крутити мізком веремію*, чи не знайде собі якого рятунку, та й вимудрував таку незвичайну каверзу, що обернула діло, куди йому треба” [1, с. 249]. Оказіональну ФО *крутити мізком веремію* утворено в результаті контамінації фразеологізмів *крутити веремію* (“викликати замішання, здіймати колотнечу, неспокій” [16, с. 403]) і *крутити мізком* (“думати, мислити” [16, с. 403]) зі спільним дієслівним компонентом *крутити*. У результаті взаємодії семантичних компонентів відбувається “згущення смислів”, що сприяє конкретизації загального значення утвореної ФО (“напружено й швидко думати, шукаючи виходу зі складного становища” [17, с. 247]), міцнішому зв’язку з контекстом.

Протилежним способом трансформацій цього виду є еліipsis, що полягає в опущенні узуального компонента фразеологізму. Зазвичай, ядровий семантичний компонент ФО зберігається, що не спричинює змін другого смислового пласту виразу. Натомість – помітні смислова конденсація, лаконізм, експресивність, емоційність висловлювання. Наприклад: “Нечиста сила лукава і такого тобі під ноги *підсуне*, що незчуєшся, як і спотикнешся” [10, с. 136] – опущення нормативного компонента *свиня* (*підсунути свиню* – “нишком чи ненароком завдавати кому-небудь прикрощів, робити неприємність, підлість або діяти підступно проти когось” [16, с. 634]) підкреслює розмовний характер твору, створює широкі асоціативні можливості для умовного моделювання еліптичного образу.

Дослідження фразеології М. Лукаша свідчує, що перекладач дуже часто вдавався до різноманітних узуально-оказіональних трансформацій ФО, щоб уникнути фразеологічних штампів, максимально пристосувати певну ФО до контексту, досягти необхідного стилістичного ефекту. Що найважливіше – це те, що М. Лукаш не тільки активізував усі шари української фразеології, особливо народної, не завжди зафіксованої лексикографічними джерелами, а розширив можливості українських ФО, продемонструвавши органічну здатність української мови до фразотворення.

Деякі фразеологізми стали основою для творення складних лексем, які вживав М. Лукаш у своїх перекладах. Наприклад, новотвір *Навербігрушія* [1, с. 682] зберігає відчутний зв'язок зі своїм фразеологічним прототипом *на вербі груші* [*ростуть*]. У перекладах М. Лукаша натрапляємо на дієслово *розбогарадити** [1, с. 338], яке цікаве нам як приклад згортання фразеологізму в поєднанні з афіксацією. Утворення такого типу малопоширені в українській мові.

Фразеологічне багатство української мови, зафіксоване в Лукашевих перекладах, не могло не привернути увагу дослідників. Ще 1996 р. – наступного по виході у світ Лукашевого “Дон Кіхота” – з'явилася монографія

* Лексема *розбогарадити* має давні традиції вживання в українській мові, про що свідчить її включення до реєстру *Словаря української мови* Б. Грінченка, отож ідеться про активізацію рідковживаного утворення в перекладах М. Лукаша.

Т. В. Цимбалюк “Мова перекладу Миколи Лукаша: Фразеологія роману Мігеля де Сервантеса Сааведри “Дон Кіхот” [19], а наступного 1997 р. дослідниця захистила кандидатську дисертацію “Зіставно-типологічна характеристика семантико-стилістичних особливостей фразеологічних одиниць (на матеріалі роману Сервантеса “Дон Кіхот” у перекладі М. Лукаша)” [18]. Дослідження Т. В. Цимбалюк стало першим системним вивченням Лукашевого “Дон Кіхота” з погляду його мовної тканини, зокрема – функціонування фразеологічних одиниць. Дослідниця провела зіставний аналіз семантико-стилістичних функцій ФО іспанського першотвору та українського перекладу, висвітлила особливості перекладу просторічних, розмовних та книжних фразеологізмів, намагаючись саме через контрастивне зіставлення виявити своєрідності індивідуального стилю М. Лукаша. Велику увагу приділено особливостям авторського вживання ФО та їхніх контекстуальних трансформацій у мові перекладу М. Лукаша. У додаток до монографії Т. В. Цимбалюк винесла українсько-іспанський “Словник-показчик фразеологізмів роману Сервантеса “Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі” в мові перекладу Миколи Лукаша” [19, с. 204-235]. Якщо цей словничок стосувався виключно одного Лукашевого перекладу, то в наступній праці дослідниця оперувала всіма доступними перекладами М. Лукаша. Йдеться про словник-довідник “Фразеологія перекладів Миколи Лукаша” (укладачі: Т. В. Цимбалюк і О. І. Скопненко) [17], який став справді визначною подією в культурному житті України. Ця фундаментальна праця – не тільки перша в історії української лексикографії спроба систематизувати та описати фразеологічні скарби української мови, що їх зібрав і вжив у своїх перекладах М. Лукаш, це взагалі перше українське видання такого роду, присвячене окремій постаті в українському художньому перекладі. Оскільки фразеологічну картотеку М. Лукаша, що мала бути основою його фразеологічного словника, досі не оприлюднено, даний словник проливає світло на ту частину фразеологічних одиниць, яку Майстер зумів використати у своїх перекладах (поки що тільки опублікованих), однак і це переконує у масштабності його праці та задумів. У словнику наведено понад 6 тисяч фразеологізмів, приказок, примовок, прислів’їв, близько 15-ти тисяч

ілюстративних прикладів їхнього вживання в індивідуально-авторській інтерпретації М. Лукаша. Значення словника “Фразеологія Миколи Лукаша” виходить далеко за межі вузьколексикографічних завдань. Він є ґрунтовною мовознавчою, літературознавчою, перекладознавчою працею, унікальним посібником з українського художнього мовлення, свідченням самовідданої й титанічної праці подвижників перекладу задля збереження та розширення стилістичних можливостей української мови.

Необхідно ще раз підкреслити, що словник “Фразеологія перекладів Миколи Лукаша” подає лише фразеологізми із перекладів М. Лукаша, а не дублює його картотеку із записами лексико-фразеологічних одиниць, взятих із найрізноманітніших джерел. Остання, за задумом М. Лукаша, мала стати основою фразеологічного та інших словників, однак роботу над ними не завершено. На жаль, у деяких матеріалах, присвячених творчості М. Лукаша, спостерігаємо плутанину фактів та некоректну подачу інформації. Наприклад, у газеті “Друг читача” (№ 16, 2007 р.) у статті “Микола Лукаш: український “Фауст” стверджують, що “він [Лукаш – В. С.] створив аж шість словників! Фразеологічний було видано, і зараз ним можна користуватися” [6, с. 7]. Йдеться, очевидно, про словник, який уклали Т. В. Цимбалюк і О. І. Скопненко.

Наступним лексикографічним проектом Т. В. Цимбалюк та О. І. Скопненка є робота над укладенням “Словника фразеологічних синонімів перекладних творів М. Лукаша”. Про перспективу створення такого словника та принципи його побудови йдеться у статті “Принципи відбиття фразеологічної синонімії в слов’янській лексикографії та засади створення індивідуально-авторського словника фразеологічних синонімів” [11]. Автори статті наголошують на необхідності розширення кількості джерел для добору фразеологічного матеріалу та особливому значенні у цьому художніх перекладів. Творчість Миколи Лукаша – вдячний матеріал з огляду на надзвичайне багатство виражальних засобів Майстра. За підрахунками Т. В. Цимбалюк та О. І. Скопненка, лише один синонімічний ряд із загальним значенням “умерти” нараховує близько 100 зворотів, дібраних з мови Лукашевих перекладів [11, с. 54].

Як бачимо, фразеологія перекладів Миколи Лукаша уже має певне наукове опрацювання та осмислення. Подальші студії у цьому напрямку сприятимуть комплексному дослідженню мовно-стилістичного багатства перекладів М. Лукаша, кого небезпідставно вважають реформатором української мови.

1. *Боккаччо Дж.* Декамерон / Джованні Боккаччо; [пер. з італ. М. Лукаш; упорядкув., редагування Л. Череватенка]. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2006. – 896 с.
2. *Вакуров В. Н.* Основы стилистики фразеологических единиц (на материале советского фельетона). – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 175 с.
3. Галицько-руські народні приповідки : у 3 т. / [зібр., упорядк. і пояснив Іван Франко]. – 2-е вид. – Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006-2007.
4. *Гете Й.-В.* Фауст : [трагедія]; [пер. з нім. М. Лукаш] . – К. : Дніпро, 1981. – 540 с.
5. *Єлин Пелин.* Ян Бібіян: [повість-казка]; [пер. з болг. М. Лукаш]. – К. : Дитвидав УРСР, 1961. – 195 с.
6. *Забіяка І.* Микола Лукаш: Український “Фауст” // Друг читача. – 2007. – № 16. – С. 6-7.
7. *Лукаш М.О.* Листи до Є. У. Нарубиної // Березіль. – 1996. – № 1-2. – С. 124-131.
8. *Мадач І.* Трагедія людини: драм. поема; [пер. з угор. М. Лукаш]. – К. : Дніпро, 1967. – 252 с.
9. Прислів'я та приказки: у 3 кн. / АН УРСР. Ін-т. мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського / [упоряд. М.М. Пазяк]. – К.: Наук. думка, 1989-1991.
10. *Сервантес Сааведра М. де.* Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі: роман; [пер. з ісп. М. Лукаш та А. Перепадя]. – К.: Дніпро, 1995. – 703 с.

11. Скопненко О. І. Принципи відбиття фразеологічної синонімії в слов'янській лексикографії та засади створення індивідуально-авторського словника фразеологічних синонімів // Мовознавство. – 2007. – № 4-5. – С. 50-56.
12. Стіль А. Перший удар: роман; [пер. з фр. М. Лукаш]. – К.: Держлітвидав, 1953. – 412 с.
13. Ужченко В. Д., Авксентьєв Л. Г. Українська фразеологія. – Харків: Основа, 1990. – 167 с.
14. Українські приказки, прислів'я і таке інше / укл. М. Номис; упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка. – К.: Либідь, 1993. – 768 с.
15. Флобер Г. Мадам Боварі. Побут провінції: роман; [пер. з фр. М. Лукаш]. – К.: Держлітвидав УРСР, 1961. – 339 с.
16. Фразеологічний словник української мови / уклад. В. Білоноженко, В. Винник та ін.: у 2 кн. – К.: Наук. думка, 1993. – Кн. 1-2. – 980 с.
17. Фразеологія перекладів Миколи Лукаша: словник-довідник / укл. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2002. – 735 с.
18. Цимбалюк Т. В. Зіставно-типологічна характеристика семантико-стилістичних особливостей фразеологічних одиниць (на матеріалі роману Сервантеса “Дон Кіхот” у перекладі М. Лукаша): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15. – К., 1997. – 24 с.
19. Цимбалюк Т. В. Мова перекладу Миколи Лукаша: Фразеологія роману Мігеля де Сервантеса Сааведри “Дон Кіхот” / за ред. Л. О. Пустовіт. – К.: Довіра, 1996. – 238 с.
20. Череватенко Л. В. “Сподіваюсь, ніхто не скаже, що я не знаю української мови” (післямова) // Фразеологія перекладів Миколи Лукаша: словник-довідник / [укл. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К., 2002. – С. 711-734.

PHRASEOLOGY OF MYKOLA LUKASH'S TRANSLATIONS

Valentyna Savchyn

The Ivan Franko National University in L'viv

(1, Universytets'ka St., L'viv, 79000)

The article analyses the use of idioms in the translations of Mykola Lukash. Special attention is paid to transformed idioms, particularly to semantic, lexico-semantic and structural transformations. The lexicographical research of Lukash's idioms is under scrutiny as well.

Key words: idiom, translation, transformations of idiom.

ФРАЗЕОЛОГИЯ ПЕРЕВОДОВ МЫКОЛЫ ЛУКАША

Валентина Савчин

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

(ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000)

Исследованы фразеологизмы в переводах Мыколы Лукаша. Детально рассмотрены различные трансформации фразеологических единиц, в частности семантические, лексико-семантические и структурные. Отдельно проанализованы лексикографические студии фразеологии Лукаша.

Ключевые слова: фразеологизм, перевод, трансформации фразеологизмов.

Стаття надійшла до редколегії 28. 05. 2009

Прийнята до друку 18. 06. 2009